

POHJOIS-KARJALA
Maakuntaliitto

Pohjois-Karjalan maakuntaliiton kansainvälisen toiminnan tiekartta

Elokuu 2023

Sisällysluettelo

Johdanto	2
1. Maakuntaliitto kansainvälisenä toimijana	3
2. Verkotot, yhteistyöalustat ja -alueet	4
3. Interreg-ohjelmat	7
4. Maakuntaliiton kansainvälinen hanketoiminta.....	9
5. Maakuntaliiton kansainvälisen toiminnan elinkaarimalli.....	11
6. Tiekartan toteutus (tehtävä, aikataulu, vastuu, resurssit)	13

Johdanto

Kansainväliset asiat ovat osa maakuntaliiton lakisääteisiä tehtäviä. Lain pohja-ajatuksena on, että maakuntaliitot osaltaan mahdollistavat maakunnan toimijoiden kansainvälistä toimintaa. Toiminnan päätavoitteena on maakunnan kansainvälisen toimintaympäristön parantaminen eli maakunnan asukkaiden, kuntien ja muiden sidosryhmien toiminnan tukeminen. Maakuntaliitto on myös poliittisesti johdettu organisaatio.

Tämän tiekartan tavoitteena on tehdä näkyväksi maakuntaliiton roolia Pohjois-Karjalan kansainvälistymiskehityksessä sekä toimia ohjenuorana maakuntaliiton kansainvälisessä toiminnassa. Maakuntaliiton kansainvälistä toimintaa ohjaa klusteripohjainen ekosysteemiajattelu.

Maakuntaliitto ei valikoi kansainvälisen toiminnan asiakkaitaan tai yhteistyökumppaneitaan toimijan statuksen mukaan. Kansainväliseen toimintaan osallistetaan toimijoita ruohonjuuritasolta, mutta samaan aikaan edunvalvonnassa yhteistyökumppaneina saattavat olla suurlähettiläät ja ministeriöt. Oman toiminnan säätämällä voidaan valita se taso, jolla kansainväliseen toimintaan osallistutaan.

Tavoitteena on, että mukaan lähtö kansainväliseen toimintaan tapahtuu jatkossakin matalalla kynnyksellä, mutta kuitenkin niin, että toiminnan koko elinkaari resursseineen hahmotetaan. Kansainvälinen toiminta vaatii pitkäjänteisyyttä, toiminnan jatkuvaa arviointia ja kykyä tehdä johtopäätökset siitä, milloin on aika siirtyä taka-alalle. Keskeiset kysymykset ovat tiivistetysti:

- Miten toimitaan mukaan lähdössä?
- Miten ollaan mukana?
- Miten jättäydytään pois/jäädään taustalle?

1. Maakuntaliitto kansainvälisenä toimijana

Maakunnan kilpailukykyisen kansainvälisen toimintaympäristön mahdollistaminen vaatii systemaattisia maakunnan sisäisiä ja maakunnasta ulospäin suuntaavia toimia. Maakunnan sisäisessä toiminnassa tarvitaan erityisesti kotikansainvälisyyden edistämistä ja maakunnan veto- ja pitovoimaa tukevia toimia.

Viranomaisvelvoite maahanmuuttaja-asioissa on maahanmuuttovirastolla, mutta asia on esillä myös maakuntaliiton toiminnassa esimerkiksi veto- ja pitovoima kysymysten kautta. Maakuntaliitolla on myös tiettyjä omia viranomaisrooleja kansainvälisessä toiminnassa, esimerkiksi neljän Interreg-ohjelman ohjelmatyössä.

Strategia- ja ohjelmatyö on keskeistä myös maakuntaliiton kansainvälisessä toiminnassa. Toimintaa kuuluvat edunvalvonnalliset toimet, lausunnot, erillisselvitykset ja yhteiset aloitteet, joita kaikkia tehdään usealla eri tasolla täysimääräisen vaikuttavuuden aikaansaamiseksi. Erilaiset yhteistyöryhmät ovat myös keskeinen osa tätä toimintaa. Toimia toteutetaan EU-tasolla, Pohjoismaiden tasolla, kansallisella tasolla, Itä- ja Pohjois-Suomen tasolla sekä maakunnallisella ja kunnallisella tasolla. Pohjois-Karjalassa keskeinen osa näiden toteutusta on sidosryhmien kanssa tehtävä yhteistyö, erityisesti maakuntaohjelman painopisteryhmien (POKAT-ryhmät) ja maakunnan yhteistyöryhmän (MYR) kautta.

Kansainvälisen toiminnan eettinen ulottuvuus

YK:n jäsenmaat pääsivät syksyllä 2015 historialliseen sopuun koko maailmaa koskevasta kestävästä kehityksen tavoitteista ja toimintaohjelmasta (Agenda 2030). Se on YK:n jäsenmaiden yhdessä sopima suunnitelma, jonka päämääränä on kääntää maapallon kehitys ihmiskunnan, ympäristön ja talouden kannalta kestäväan suuntaan vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteita on kaikkiaan 17 ja niillä on yhteensä 169 tarkentavaa alatavoitetta.

Valtiot ovat vastuussa Agenda 2030:n toteuttamisesta rajojensa sisäpuolella. Yksi tapa toteuttaa tavoitteita Suomessa on kestävästä kehityksen yhteiskuntasitoumus, jossa julkishallinto yhdessä muiden toimijoiden kanssa sitoutuu edistämään kestävästä kehitystä kaikessa työssään ja toiminnassaan. YK:n kestävästä kehityksen tavoitteet ovat mukana maakuntaliiton ohjelmatyössä, ja niitä noudatetaan myös kansainvälisessä yhteistyössä erityisesti yhteistyön suuntia ja muotoja harkittaessa.

Eettisesti kestävä kansainvälinen toiminta perustuu ihmisoikeuksien ja luonnon arvojen kunnioittamiseen kaikkien osallistujien osalta, globaalin oikeudenmukaisuuden edistämiseen ja kielten ja kulttuurien diversiteetin hahmottamiseen rikkautena. Lähtökohtana tulisi olla aktiivinen toimijuus eikä välttämättömään sopeutuminen.

2. Verkostot, yhteistyöalustat ja -alueet

Alueiden välinen yhteistyö on tärkeä, mutta samalla muuttuva ja päivittyvä osa maakuntaliiton toimintakenttää. Maakuntaliiton verkostot ovat edunvalvonnan työkaluja ja maakunnan toimijoiden kansainvälistä toimintaa tukevia tietyn substanssin kansainvälisiä yhteistyörakenteita. Maakuntaliitolla on pitkäaikaista verkostoyhteistyötä erityisesti edunvalvonnassa Pohjoisten harvaanasuttujen alueiden kanssa (NSPA, vuodesta 2004) ja Euroopan raja-alueiden liiton (AEBR, vuodesta 1996) kanssa. Toinen verkostotyön keskeinen tavoite on toimijoiden tukeminen. Verkostojen lisäksi yhteistyöalustat ja -rakenteet ovat keskeinen osa vaikuttamistyötä ja ne tukevat osaltaan maakunnan kansainvälisen toimintaympäristön muodostumista.

Alueiden välinen yhteistyö kehittyy koko ajan. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto on yhdessä Business Joensuun kanssa avaamassa yhteistyötä Yhdysvaltojen ja Kanadan tiettyjen osavaltioiden/provinssien kanssa Ilmastoviisas metsätalous -teemalla. Jatkossa tulee pohtia, olisiko maakuntaliitolle hyötyä CPMR:n (perifeeristen merellisten alueiden liitto) Itämeri-komission jäsenyydestä. Samoin mietittäväksi jää, voisiko Japani-yhteistyön toimintamallia laajentaa muualle Aasiaan. Suomen Nato-jäsenyys vaikuttaa myös alueiden yhteistyökuvioihin ja luo uusia mahdollisuuksia.

Verkostot:

- Edunvalvontaverkostot: NSPA (pohjoisten harvaanasuttujen alueiden verkosto), AEBR (Euroopan raja-alueiden liitto), ERIAFF (Euroopan maa- ja metsätalousalueiden verkosto)
- Toimijoiden tukeminen: ERRIN (Euroopan tki-alueiden verkosto)

Rakenteet:

Kansainvälisyyttä tukevat rakenteet ovat muotoutuneet ja toimivat pitkälti Itä- ja Pohjois-Suomen yhteistyön kautta. Itä- ja Pohjois-Suomen yhteistyössä on korostunut alue- ja rakennepolitiikan ohjelma ja ELMO-hankkeissa (I ja II) luodun Itä- ja Pohjois-Suomen yhteisen älykkään erikoistumisen strategian toteutus. Toimintaan sisältyy edunvalvontaa, yhteisiä lausuntoja, erillisselvityksiä ja yhteistyöasiakirjoja, aloitteita ja eri tasoilla toimivia yhteistyöryhmiä.

Itä- ja Pohjois-Suomen EU-toimisto

Itä- ja Pohjois-Suomen EU-toimisto Brysselissä valvoo Etelä-Savon, Kainuun, Keski-Pohjanmaan, Lapin, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Pohjanmaan ja Pohjois-Savon toimijoiden etuja. EU-toimisto parantaa maakuntaliittojen kanssa yhteistyössä tehtävän edunajamisen kautta Itä- ja Pohjois-Suomen elinkeinoelämän kilpailukykyä ja toimintaedellytyksiä. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto huolehtii Itä- ja Pohjois-Suomen EU-toimiston hallinnosta ja EU-toimiston henkilöstö on maakuntaliiton työntekijöitä. Toimiston johtoryhmä koostuu Itä- ja

Pohjois-Suomen maakuntajohtajista sekä alue- ja rakennepolitiikan (ARP) työryhmän aluekehitysjohtajista. Erityissektorin edunvalvontaa hoitaa metsätyöryhmä.

Itä- ja Pohjois-Suomen yhteinen älykkään erikoistumisen strategia (ELMO II hanke, päättyy 12/2023) keskittyy alueen klusteritoiminnan kehittämiseen ja maakuntien välisen innovaatioyhteistyön syventämiseen. ELMO II -hankkeen kautta Pohjois-Karjala on ollut mukana mm. seuraavissa toimissa, joiden jatko tulee ratkaista ennen hankkeen päättymistä.

- Vanguard (Eurooppalaisten alueiden verkosto, jonka tavoitteena on uusien teollisten innovaatioiden edistäminen ja kaupallistaminen)
- PRI-aloite (Partnerships for Regional Innovation)

Yhteistyöalustat:

Pohjois-Karjala on jäsenenä älykkään erikoistumisen yhteistyöalustoissa, S₃-alustoissa (Smart Specialisation Thematic Platforms), joiden toiminnan jatko on tällä hetkellä osin auki.

Aktiivisimmat yhteistyöalustat jatkanevat toimintaansa uusiutuneessa muodossa EU:n tulevien politiikka-aloitteiden myötä. Nykyiset yhteistyöalustat ovat:

- Photonics (päätoimija Business Joensuu)
- Mining Industry and Global Value Chain (Business Joensuu)
- Bioenergy (Karelia-ammattikorkeakoulu)
- Advanced materials for batteries (Business Joensuu)

Yhteistyöalueet:

Yhteistyöalueissa maakuntaliitolla on oven avaajan rooli sekä joissain tapauksissa tarvittu pitkäjänteisyyden tuoja. Maakuntaliiton keskeisiä käynnissä olevia yhteistyöalueita ovat Barentsin alueneuvosto ja tietyt Japanin alueet.

Barents-yhteistyö (Friends of Presidency format), Euregio Karelia: Pohjois-Karjala on Barentsin alueneuvoston jäsen. Venäjän hyökättyä Ukrainaan helmikuussa 2022 Venäjää koskeva toiminta on jäädytetty ja yhteistyötä jatketaan "Puheenjohtajan ystävät" -formaattissa Suomen, Ruotsin ja Norjan pohjoisten alueiden kesken ilman Venäjää ja sen pohjoisia alueita. Euregio Karelia on toistaiseksi jatkanut toimintaansa Suomen jäsenalueiden keskusteluforumina. Barentsin alueen yhteistyön ja arktisen alueen yhteistyön kehittymistä on tarkkailtava ja tehtävä tarvittavat ratkaisut tulevista yhteistyömuodoista. Pohjois-Karjala on Barentsin alueneuvoston puheenjohtajamaakunta lokakuusta 2023 lokakuuhun 2025. Sen toteuttamiseksi laaditaan puheenjohtajuusohjelma alkusyksystä 2023. Siinä määritellään puheenjohtajuuskauden toiminnan tavoitteet, painopisteet ja keskeiset toimenpiteet.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto sekä Japanin Naganon prefektuurin aluehallinnon ja Naganon Inan kaupungin edustajat allekirjoittivat kaksi yhteistyöaiesopimusta Joensuussa 23.10.2019 laaja-alaisen suomalaisjapanilaisen metsäbiotalousalan ja muun luonnontuotealan yhteistyön

käynnistämiseksi. Yhteistyön tavoitteena on monipuolisen asiantuntemuksen, osaamisen ja teknologioiden siirto alueiden välillä. Yhteistyötä edistettiin ja vakiinnutettiin hankerahoituksilla vuosina 2020–2025. Osa Japani yhteistyöstä toteutetaan maakuntaliiton omin resurssein.

Pohjois-Karjalalla on aiemmin ollut yhteistyösopimuksia aluehallintojen kanssa Espanjan Kataloniassa, Kiinan Heilongjiangissa, Itävallassa, Puolassa Lodzissa, Italian Venetossa ja Liettuan Vilnassa. Venäjä-yhteistyö (Petroskoi, Sortavala, Venäjän Barents-alueet) on kokonaisuudessaan jäädytetty Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan vuoksi.

3. Interreg-ohjelmat

Euroopan alueellisen yhteistyö (EAY) -tavoitteen ohjelmat (=Interreg-ohjelmat) ovat osa EU:n alue- ja rakennepolitiikkaa ja rahoitus niihin tulee Euroopan aluekehitysrahastosta. Ohjelmilla tuetaan raja-alueiden ja laajempien, rajat ylittävien yhteistyöalueiden integroitumista sekä alueiden ja kaupunkien välisten verkostojen syntymistä ja vahvistumista. Yhteistyötä lisäämällä, kokemusten vaihtoa edistämällä ja hyviä käytäntöjä levittämällä Interreg-ohjelmat vaikuttavat alueiden kilpailukykyyn ja taloudelliseen kehitykseen. Ohjelmilla edistetään myös Euroopan vihreän kehityksen ohjelman mukaisia ympäristötavoitteita. Interreg-hankkeet toteutetaan aina kansainvälisessä yhteistyössä useassa eri maassa sijaitsevan yhteistyökumppanin kanssa. Ohjelmilla myös vahvistetaan Itämeren aluetta eurooppalaisena ja globaalina talousalueena sekä etsitään yhteisiä ratkaisuja pohjoisten harvaan asuttujen alueiden haasteisiin.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitolla on lakisääteinen rooli neljän Interreg-ohjelman ohjelmatyössä, jotka ovat (Interreg) Pohjoinen Periferia ja Arktinen, Interreg Itämeren alue, Interreg Europe ja uusimpana Interreg Aurora. Aiemmin maakuntaliitolla oli vastaava rooli myös ulkorajaohjelma Karelia CBC:ssä.

Ohjelmatyön tehtävä tarkoittaa ohjelmien valmisteluun, hankkeiden valintaan ja ohjelmien toteutuksen arviointiin osallistumista kansallisissa ja kansainvälisissä yhteistyöryhmissä. Pohjois-Karjalan maakuntaliitolla on edustaja Interreg Europe ja Interreg Itämeren alueen kansallisissa asiantuntijaryhmissä. Pohjoinen Periferia ja Arktinen -ohjelmassa kansallisen asiantuntijaryhmän jäsenyyden lisäksi kuluvalle ohjelmakaudella maakuntaliiton edustaja on ollut seurantakomitean varajäsen sekä Suomen ainoa edustaja ohjelmankirjoitusryhmässä ja ohjelman arviointiryhmässä. Interreg Aurora -ohjelman osalta jäsenyydet eri ohjelmatyön ryhmissä varmistuvat loppuvuodesta 2023, mutta maakuntaliiton edustaja(t) ovat olleet tiiviisti mukana valmistelemassa Pohjois-Karjalan liittymistä ohjelma-alueeseen.

(Interreg) Pohjoinen Periferia ja Arktinen (NPA)

Pohjoinen Periferia ja Arktinen on kahdeksan pohjoisen alueen yhteistyöohjelma, jolla on selkeä arktinen ulottuvuus. Ohjelman tavoitteena on vahvistaa joustavien ja houkuttelevien NPA-alueiden innovaatiokykyä, ilmastonmuutokseen sopeutumista ja resurssikestävyyttä sekä lisätä alueen organisaatioiden kykyä hyödyntää yhteistyömahdollisuudet. Ohjelma-alueeseen kuuluu seitsemän eri maata, ja Suomesta mukana on kahdeksan Pohjois-, Itä- ja Keski-Suomen maakuntaa. Ruotsissa ohjelma-alue kattaa Keski- ja Pohjois-Norlannin alueet, Norjasta ohjelma-alueeseen kuuluvat maan pohjoisimmat osat. Irlannista mukana ovat pohjoiset ja läntiset maakunnat ja lisäksi koko Islanti, Grönlanti ja Färsaaret.

Interreg Itämeren alueen ohjelma

Itämeren alueen Interreg-ohjelma kattaa yhdeksän valtiota, joista kahdeksan on EU:n jäsenmaita (Tanska, Viro, Suomi, Saksa, Latvia, Liettua, Puola ja Ruotsi). Lisäksi Norja kuuluu

ohjelma-alueeseen. Itämeren alueen Interreg-ohjelman 2021–2027 yleistavoite on ”innovatiivisten, vesistöviisaiden ja ilmastoneutraalien ratkaisujen toteuttaminen kansainvälisen yhteistyön avulla, alueen asukkaiden parhaaksi”. Suuret alueelliset erot ovat tyypillisiä Itämeren alueelle, mutta samaan aikaan valtioilla ja alueilla on yhteisiä haasteita, joihin on vastattu kansainvälisellä yhteistyöllä. EU:n Itämeren alueen strategia on vuodesta 2009 alkaen luonut puitteet kehittämiselle ja yhteistyölle ja ohjelma onkin strategian tärkein toimeenpanoväline.

Interreg Europe

Interreg Europe -ohjelma tukee julkisten viranomaisten ja julkisluontoisten toimijoiden yhteistyötä aluekehityksen tavoitteiden ja ohjelmatyön vaikuttavuuden parantamiseksi. Se tarjoaa eri puolilla Eurooppaa sijaitseville organisaatioille mahdollisuuden vaihtaa kokemuksia ja näkemyksiä julkisten politiikkojen toimivuudesta. Tätä kautta on mahdollista löytää uusia ratkaisuja omalle strategiselle kehittämistyölle. Interreg Europe -ohjelma kattaa koko EU:n (EU27) alueen. Lisäksi Norja ja Sveitsi osallistuvat ohjelman toteuttamiseen.

Interreg Aurora

Interreg Aurora -ohjelman 2021–2027 yleistavoitteena on kannustaa rajat ylittävään yhteistyöhön ja siten vahvistaa ohjelma-alueen kilpailukykyä, kestävyyttä ja houkuttelevuutta sosiaalisen osallisuuden, digitalisaation ja vihreän siirtymän kautta. Kestävä kehitys on Interreg Auroran yleistavoite. Kestävän kehityksen kolme ulottuvuutta – sosiaalinen, ekologinen ja taloudellinen kestävyys – otetaan siksi huomioon horisontaalisina periaatteina. Ohjelma-alueeseen kuuluu maakuntia Suomen, Ruotsin ja Norjan pohjoisosista. Pohjois-Karjalasta tulee vuoden 2024 alussa osa Interreg Auroran ohjelma-alueetta.

4. Maakuntaliiton kansainvälinen hanketoiminta

Kansainvälinen hanketoiminta on osa maakuntaliiton aluekehitystehtävää. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto osallistuu maakuntaohjelman mukaisesti ja maakuntaliiton rooliin luontevasti sopiviin hankkeisiin, joista on saatavissa selkeää lisäarvoa maakunnan kehittämiseen. Ytimenä on uuden osaamisen ja toimintatapojen viennin ja tuonnin edistäminen. Hanketoiminnan kautta osallistutaan myös keskeisten verkostojen toimintaan ja luodaan uusia yhteyksiä.

Kansainvälisellä hanketoiminnalla tarkoitetaan tässä ensisijaisesti EU:n erillirahoituksella rahoitettavia hankkeita. EU:sta erikseen haettavat kansainväliset hankkeet ovat kilpailtua rahoitusta (joko koko EU:n tai sen osan puitteissa, osin myös ulkopuolelta). Kilpailukykyisen hankehakemuksen aikaansaamiseksi tai sellaiseen osallistumiseksi sitoutuminen on tehtävä varhaisessa vaiheessa. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto on hyödyntänyt koko EU-jäsenyyden ajan EU:n erillirahoitusta aktivoimalla maakunnan toimijoita ja toteuttamalla itse EU:n erillisohjelmahankkeita. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto osallistuu maakuntaohjelman mukaisesti ja maakuntaliiton rooliin luontevasti sopiviin hankkeisiin, joista on saatavissa selkeää lisäarvoa maakunnan kehittämiseen. Ytimenä on uuden osaamisen ja toimintatapojen viennin ja tuonnin edistäminen. Hanketoiminnan kautta osallistutaan myös keskeisten verkostojen toimintaan ja luodaan uusia yhteyksiä.

Kansainvälisen hanketoiminnan linjausta sovelletaan, kun maakuntaliitto on mukana hankkeessa hakijana tai osatoteuttajana. Kyseessä on yleislinjaus, jota käytetään ratkaistessa osallistuminen hankkeisiin. Tärkeintä on aito tarve hankkeelle ja asia, jolle hanke on oikea toteutustapa. Kaiken kansainvälisen hanketoiminnan lähtökohtana on hankkeiden kautta saatava lisäarvo maakunnan kehittämiseen.

Jokaisella maakuntaohjelman painopisteellä on maakuntaliiton henkilöstöstä nimetty vastuuhenkilö (edistäjä), jonka tehtäviin kuuluu mm. uusien aloitteiden tekeminen ja aihealan hankkeiden vastuuhenkilönä toimiminen. Edistäjän rooli on keskeinen kansainvälisen hankkeen hakemisessa, toteuttamisessa ja tulosten siirtämisessä käytäntöön (jatkuvuus).

Hankkeen tuloksien hyödyntämiskohteet on oltava pääosin tiedossa jo hankkeeseen osallistumisesta päätettäessä. Edistäjän mukanaololla varmistetaan myös ns. jatkuvuus eli hankkeesta saatavan tiedon ja aineiston käyttö kehittämistyössä. Hankkeiden tavoitteina on tukea maakunnan aluekehittämistä yleisesti tai tietyllä painopistealalla ja sen tulokset on oltava hyödynnettävissä laaja-alaisesti. Parhaimmillaan hanke tukee tai aikaansaa pidempikestoisia kehittämisspolkuja.

Maakuntaliiton kansainvälisen hanketoiminnan roolit

EU/kansallinen ja alueellinen taso:

- Rahoittaja, ohjelmatyö (EAKR, AKKE/AIKO, Tulevaisuusrahasto)

Alueiden välinen yhteistyö:

- Ohjelmatyö, yhteyspiste: Pohjoinen Periferia ja Arktinen, Interreg Itämeren alue, Interreg Europe (aiemmin myös EU:n ulkorajaohjelmat, erityisesti Karelia CBC-ohjelma). Jatkossa myös Interreg Aurora.

Toteuttaja jos:

- maakuntaohjelman mukainen, tuo lisäarvoa maakunnan aluekehitykseen
- maakuntaliiton rooliin sopiva, muuta toimijaa ei ole maakunnassa tai osallistuminen mahdollistaa muiden toimijoiden osallistumisen
- määrä ohjelmakausittain: n. 15 erikokoista hanketta n. 2–3 miljoonan euron yhteisvolyyymillä

Maakuntaliiton kansainvälistä hanketoimintaa ohjaa erillinen ohjeistus, joka löytyy tämän asiakirjan lopusta liitteenä 1.

5. Maakuntaliiton kansainvälisen toiminnan elinkaarimalli

Tässä luvussa hahmotellaan elinkaarimallin soveltamista maakuntaliiton kansainväliseen toimintaan. Elinkaarella tarkoitetaan prosessin eri vaiheita käynnistämisestä päättämiseen. Jokainen elinkaaren vaihe kuluttaa resursseja, mutta tarvittavien resurssien määrä ei ole vakio. Elinkaarimalli toimisi perustana kaikessa kansainvälisessä toiminnassa, tilanteeseen soveltuvien käsitteiden määrittely on keskeinen osa tätä kehittämisprosessia.

Elinkaariesimerkinä uuden yhteistyöalueen valinta:

- *Käsite*: maakunnan osaamisten ja osaamistarpeiden perusteella potentiaalisten kohdealueiden määrittely
- *Kohdealueen valinta*: arvioidaan yhteistyömahdollisuudet ja -sisällöt sekä niiden vaatimat resurssit.
- *Yhteistyön suunnittelu*: Suunnitteluvaihe edellyttää toimintaan tai yhteistyöalueeseen tarkempaa tutustumista, virallisia ja epävirallisempia neuvotteluja, aiempien kokemusten kartoittamista ja oikeiden yhteistyökumppaneiden valintaa. Resurssointi ja aikajänteen asettaminen on kiinteä osa tätä vaihetta.
- *Yhteistyön toteutus*: Toteutus vaatii jatkuvaa toiminnan arviointia ja uudelleen suuntaamista, erilaisten kokeilujen ja aloitteiden tekemistä ja pitkäjänteisyyttä.
- *Toiminnan arviointi ja mahdollinen päättäminen*: toimintaa hyvä arvioida aika-ajoin toimintaympäristön ja verkoston muutosten vuoksi. Yhteistyön päättämisen toimintamallia on hyvä myös suunnitella alusta alkaen, samoin kuin sitä, miten tulosten jatkuvuus varmistetaan.
- *Tulosten juurruttaminen ja jatkuvuudesta huolehtiminen*: Suorien tulosten lisäksi toiminnan aikana syntyneitä yhteistyömalleja ja kehittämisen toimintatapoja voidaan hyödyntää muussa kehittämistyössä ja/tai mahdollisissa jatkotoimenpiteissä.

Tämän voi tiivistää kolmeen keskeiseen kysymykseen:

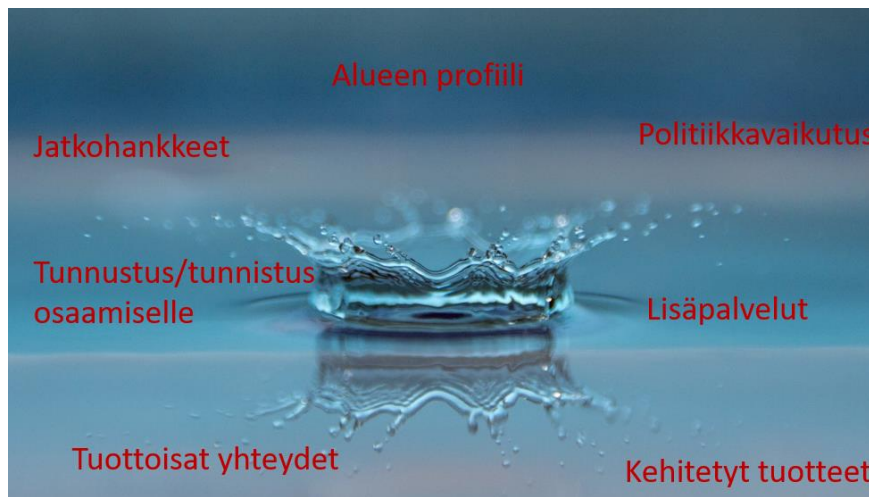
- Miten toimitaan mukaan lähdössä?
- Miten ollaan mukana?
- Miten yhteistyöstä jäädään pois / jättäytyään taustalle?

Mukaan lähdön tulee tapahtua matalalla kynnyksellä resurssien sallimissa rajoissa. Keskeistä on pohtia, mihin ja miten paljon priorisoidaan työaika. Miten ollaan mukana määrittää toiminnan tason – riittääkö oma työ, tarvitaanko hanke vai näiden yhdistelmää. Molemmissa on riskinsä, omana työnä toteutuvan yhteistyön työaikaresurssit ovat rajalliset, mutta hanketyönä toteutuvan yhteistyön toiminta rajoittuu helposti pelkästään hankkeen toteutusaikaan. Yhteistyön päättäminen tai taka-alalle siirtyminen ei välttämättä ole helppo prosessi omassa organisaatiossa tai yhteistyökumppaneille. Ennalta suunnittelu ja yhteisten pelisääntöjen sopiminen esim. määräaikailla yhteistyösopimuksilla helpottaa tätä. Aikamäärä, joka yhteistyön tulosten näkymiseen vaaditaan, vaihtelee tapauskohtaisesti,

mutta säännölliset toiminnan väliarvioinnit selkeyttävät kokonaisnäkemyksen muodostumista. Toiminnan vaikuttavuuden arviointi vaatii kokonaisnäkemyksiä, joka hanketoimintaa esimerkkinä käyttäen hahmottuisi alla olevan kuvan mukaisesti heti näkyvillä oleviin tuloksiin, pidemmällä aikavälillä esiin tuleviin tuloksiin ja eri toimijatasoille kohdentuneena vaikuttavuutena. Sama kuvio toimii myös muussa kansainvälisessä yhteistyössä.

Lopulta hyvän kansainvälisen toiminnan vaikutukset ovat monitahoisemmat ja tulevat esille vasta pidemmällä ajanjaksolla. Vaikutuksia on niin alueen profiiliin, kehittämisspolitiikkaan, uusiin yhteyksiin, jatkohankkeisiin ja erityisesti osaamisen tunnustamiseen ja tunnistamiseen niin omalla alueella kuin kansainvälisesti.

6. Tiekartan toteutus (tehtävä, aikataulu, vastuu, resurssit)

Tiekartta toteutetaan mm. seuraavin toimenpitein. Taulukon tietoja täydennetään tarvittaessa.

Toiminnan arviointi tehdään vuosittain.

Taulukkoon ei ole kirjattu v. 2023 aikana päättyviä 2014–2020 ohjelmakaudella rahoitettuja hankkeita.

Toimenpide	Aikataulu	Resurssit
Hankimme aluekehityksen rahoitusta osallistumalla aktiivisesti Euroopan komission suuntaan tapahtuvaan edunvalvontaan yhteistyössä Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntien kanssa.	jatkuva	oma työ
Valmistelemme ratkaisun, jolla Venäjä-yhteistyön rahoitus kohdistetaan Suomen itäraja-alueille Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamista muutoksista huolimatta.	v. 2023	oma työ
Toimimme Itä- ja Pohjois-Suomen Brysselin EU-toimiston hallintoviranomaisena	jatkuva	oma työ
Vaikutamme jo ennakoivasti EU:n vuonna 2028 alkavan ohjelmakauden valmisteluun.	jatkuva	oma työ
Osallistumme seuraavaa EU-ohjelmakautta pohjustavaan vaikuttamis- ja edunajamistyöhön ml. DG Reformin rahoittama ja OECD:n toteuttama NSPA- aluetta koskeva tutkimushanke	v. 2023	oma työ
Haemme aktiivisesti ulkopuolista hankerahoitusta maakuntaan ja tarvittaessa toteutamme myös itse koko maakunnan kannalta tarpeellisia hankkeita.	jatkuva	oma työ
Osaajahoukuttelun toimenpiteillä tehdään Pohjois-Karjalasta kiinnostava niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Toteutamme kaksi kotimaan yhteisrekrykampanjaa ja hyödynnämme tapahtumia yhdessä alueen yritysten kanssa. Houkuttelemme kansainvälisiä osaajia online-rekrytapahtumassa ja pilotoimalla uusia kv.-rekrytoimintamalleja	jatkuva	oma työ, hanke
Japani-yhteistyössä luodaan maakunnan toimijoiden toimintamalli, jota voidaan hyödyntää uusien alueiden/valtioiden kanssa	v. 2024–2025	oma työ, hanke
Yhteistyötä Barentsin Suomen, Ruotsin ja Norjan pohjoisten alueiden kanssa tiivistetään hyödyntämällä myös hankerahoitusta	v. 2023–2025	oma työ, hanke
Arvoimme maakunnan kv.-toiminnan verkostoja ja yhteistyöalueita ja teemme tarvittavat ratkaisut	jatkuva	oma työ
Pohjois-Karjalan kv.-toiminnan tiekartta	2023	oma työ, POKAT ryhmä
RUSTIK-hanke (maaseudun murros), Horisontti Eurooppa	2023–2026	hanke
EXPRESS-hanke (energiaomavaraisuus), Interreg Europe	2023–2027	hanke
New North (liikennejärjestelmäsuunnittelu), Interreg Aurora	2023–2026	hanke

LIITE 1: Maakuntaliiton kansainvälisen hanketoiminnan linjaukset

POHJOIS-KARJALAN MAAKUNTALIITON KV-HANKETOIMINNAN LINJAUKSET

Tämä ohjeistus korvaa maakuntahallituksen 24.5.2021 hyväksymän ohjeistuksen

TAUSTA

Aluekehityslaki määrittelee maakuntaliiton kansainvälisen toiminnan seuraavasti ”Maakunnan liitto vastaa aluekehittämisen strategisesta kokonaisuudesta ja siinä tehtävässä mm. edistää kuntien välistä, kuntien ja maakuntien välistä sekä maakuntien välistä yhteistyötä sekä maakunnan kansallisia ja kansainvälisiä yhteyksiä.” Laissa on myös määritelty maakuntaliitoille tiettyjä ohjelmatyön tehtäviä kansainvälisessä yhteistyössä toteuttavien Interreg-ohjelmien osalta. Pohjois-Karjalan maakuntaliitossa nämä tehtävät kohdistuvat Interreg Itämeren alueen ohjelmaan, Pohjoinen Periferia ja Arktinen ohjelmaan, Interreg Europe ohjelmaan ja Interreg Aurora ohjelmaan.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto on ollut koko EU-jäsenyyden ajan (1995-) aktiivinen EU:n erillisrahoituksessa maakunnan toimijoita ja toteuttamalla itse EU:n erillisohjelmahankkeita. Projektitoiminnalle on laadittu erillinen oma ohjeistus. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto on myös ollut aktiivisesti mukana Brysselin EU-toimiston toiminnassa vuodesta 1998 lähtien.

Maakuntahallitus käsittelee ja hyväksyy maakuntahallituskausien alussa menettelytavan maakuntaliiton kansainvälisen hanketoiminnan osalta. Maakuntahallitus merkitsee tiedoksi jätetyt hankehakemukset ja saa tiedon hyväksytyistä hankkeista. Hankkeen omarahoitusosuudesta tehdään erillinen rahoituspäätös maakuntahallituksen/maakuntajohtajan toimivallan mukaisesti.

POHJOIS-KARJALAN MAAKUNTALIITON TAVOITE KV-HANKETOIMINTAAN

Kansainvälinen hanketoiminta on osa maakuntaliiton aluekehitystehtävää. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto osallistuu maakuntaohjelman mukaisiin ja maakuntaliiton rooliin luontevasti sopiviin hankkeisiin, joista on saatavissa selkeää lisäarvoa maakunnan kehittämiseen. Ytimenä on uuden osaamisen ja toimintatapojen viennin ja tuonnin edistäminen. Hanketoiminnan kautta osallistutaan myös keskeisten verkostojen toimintaan ja luodaan uusia yhteyksiä.

KANSAINVÄLISEN HANKETOIMINNAN LINJAUKSET

Yleistä

Kansainvälisellä hanketoiminnalla tarkoitetaan tässä ensisijaisesti EU:n erillisrahoituksella rahoitettavia hankkeita. EU:sta erikseen haettavat kansainväliset hankkeet ovat kilpailtua rahoitusta (joko koko EU:n tai sen osan puitteissa, osin myös ulkopuolelta). Kilpailukykyisen hankehakemuksen aikaansaamiseksi tai sellaiseen osallistumiseksi osallistuminen on päätettävä varhaisessa vaiheessa.

Kansainvälisen hanketoiminnan linjausta sovelletaan, kun maakuntaliitto on mukana hankkeessa hakijana tai osatoteuttajana. Kyseessä on yleislinjaus, jota käytetään ratkaistessa osallistuminen hankkeisiin. Tärkeintä on aito tarve hankkeelle ja asia, jolle hanke on oikea toteutustapa.

Kaiken kansainvälisen hanketoiminnan lähtökohtana on hankkeiden kautta saatava lisäarvo maakunnan kehittämiseen. Esimerkkejä tästä lisäarvosta ovat:

- Osaamisen vieni tai tuonti (maakuntaohjelmaan, älykkään erikoistumisen strategiaan tai muuhun maakunnan keskeiseen ohjelmaan).
- Maakunnan strategiseen ja muuhun kehittämiseen tuotettava lisäarvo (esimerkiksi menetelmät, selvitykset, toimintatavat...).
- Maakunnan toimijaverkostolle (kuten elinkeinoyhtiöille ja kunnille) tuotettava lisäarvo.
- Toimiminen kummi- tai veturiorganisaationa, jonka kautta autetaan ja tuetaan maakunnan toimijoita osallistumaan kansainväliseen hanketoimintaan.

Maakuntaliiton rooli hankkeissa

Maakuntaliitto voi olla mukana hankkeessa, kun hankkeen kautta voidaan edistää maakunnan kehittämisen tavoitteita. Tämän lisäksi tulee varmistua siitä, että maakuntaliitto on roolinsa mukaisesti luonteva ja hyväksytty toimija. Maakuntaliiton hankkeeseen osallistuminen tulee osallistaa myös muita maakunnan toimijoita hankkeessa tehtävään yhteistyöhön ja tukea kansainvälistymistä.

Maakuntaliiton osallistuminen on erityisen perusteltua silloin kun hankkeen kautta voidaan käynnistää pidempikestoisia kehittämisspolkuja tai tukea niiden jatkoa.

Maakuntaliitto voi olla hankkeessa pääpartneri, partneri tai liitännäiskumppani. Roolilla on iso merkitys toteutuksessa. Pääpartnerina toimiessa maakuntaliitolla on suuri vastuu koko hankkeen ja hankepartnerien toiminnasta, mutta se myös mahdollistaa korkeamman profiilin suhteessa rahoittajaan ja verkostoon. Maakuntaliitto voi olla mukana myös liitännäispartnerina ja alueellisena yhteistyökumppanina hankkeissa, joissa se katsotaan perustelluksi.

Missä rahoitusohjelmissa maakuntaliitto voi olla mukana?

Rahoitus – ja osallistuminen hankkeeseen - on vain yksi toteutuksen väline muiden rinnalla halutun päämäärän saavuttamiseen. Maakuntaliiton osallistuminen on luontevinta hankkeisiin EU-ohjelmissa, jotka edistävät alueiden välistä yhteistyötä. Näitä ovat Interreg Itämeren alue, Interreg Europe ja Interreg Pohjoinen Periferia ja Arktinen sekä Interreg Aurora. Maakuntaliiton osallistuminen on perusteltua myös

muista EU-ohjelmista (esimerkiksi Horisontti Eurooppa) rahoitettaviin hankkeisiin silloin, kun edellytetään aluehallintoviranomaisten osallistumista. Hankkeisiin osallistuminen vaatii vahvaa ennakkointia, hakeutumista ja avautuvien tilanteiden hyödyntämistä.

Maakuntaliitto voi toimia pääpartnerina tilanteissa, joissa

- toimitaan maakunnan kehittämisen ydinalueella,
- kv-verkoston johtamisesta on erityistä lisäarvoa suhteessa verkostoon ja EU-toimijoihin ja
- maakuntaliitolla on riittävät henkilö- ja talousresurssit ja osaaminen hankevalmisteluun, hankkeen toteuttamiseen ja johtamiseen sekä päättämiseen.

Hankkeen yhteyshenkilö ja huomioitavat asiat

Jokaisella maakuntaohjelman painopisteellä on maakuntaliiton henkilöstöstä nimetty vastuuhenkilö (edistäjä), jonka tehtäviin kuuluu mm. uusien aloitteiden tekeminen ja aihealan hankkeiden vastuuhenkilönä toimiminen. Edistäjän rooli on keskeinen kansainvälisen hankkeen hakemisessa, toteuttamisessa ja tulosten siirtämisessä käytäntöön (jatkuvuus). Jokaisella maakuntaliitossa toteutettavalla kansainvälisellä hankkeella on oma nimetty edistäjänsä. Hankkeen valmistelussa tulee ottaa huomioon ja varmistaa hankkeen käytännön toteuttaminen. Siten hankkeen valmistelussa tulee varmistua siitä, että:

- Hankkeessa on riittävät resurssit (henkilö- ja muut taloudelliset resurssit).
- Hankkeeseen haetaan kansallista vastinrahoitusta aina kun se on mahdollista.
- Hankkeen omarahoitusosuudesta huolehditaan (omarahoitusosuuden suuruudessa otettava huomioon saatava lisäarvo).
- Hankkeissa, joissa vaaditaan korkeampaa omarahoitusosuutta, edellytetään erityistä lisäarvoa maakunnan kehittämiseen tai siihen on muutoin erityinen syy.
- Hankkeen luonteva kesto on tapauskohtainen ja se voi vaihdella. Oleellista on hankkeen kautta saatava lisäarvo.

MENETTELY KANSAINVÄLISIÄ HANKKEITA HAETTAESSA JA TOTEUTETTAESSA

Maakuntaliiton kansainvälisen hanketoiminnan käynnistyminen voi tapahtua montaa eri kautta: käynnissä olevan kv-hankkeen kautta, maakuntaliittoon tulevan yhteydenoton muodossa tai maakuntaliitossa nousseen kehittämistarpeen kautta. Ensiarviointi hankkeeseen osallistumisesta sekä sen sisällöllisistä ja resurssitavoitteista tehdään aihealueen edistäjän, kv-hanketoiminnan koordinaatiosta vastaavan henkilön sekä sen yksikön esihenkilön kanssa, jonka tehtäväkenttään hanke sijoittuu. Samalla tulee varmistaa tarvittavan omarahoituksen saatavuus ja rooli, missä maakuntaliitto osallistuu hankkeeseen.

Menettely kv-hankkeiden haussa:

- Esitys hankkeeseen osallistumisesta tehdään yhteistyössä kv.-hanketoiminnan koordinaatiosta vastaavan henkilön kanssa yksikössä, jonka tehtäväkenttään hanke sijoittuu.
- Hankevalmistelua käynnistettäessä laaditaan lyhyt muistio, jossa hanketta, sen sisältöä ja konsortiota arvioidaan suhteessa näihin kv-hanketoiminnan linjauksiin ja erityisesti maakuntaohjelman painopisteisiin ja saatavaan lisäarvoon.

- Hankehakuun lähteminen käsitellään johtoryhmässä. Jos johtoryhmän kokousaikataulu ei sovellu hankehakuun sitoutumiseen, niin sitoutuminen käydään erikseen lävitse maakuntajohtajan kanssa.
- Tiivistelmä jätetystä hankehakemuksesta saatetaan maakuntahallitukselle tiedoksi.
- Hankkeen tultua hyväksytyksi, hanke käsitellään maakuntahallituksessa.

Tilanteissa, joissa on arvioitava maakuntaliiton mandaattia toimia, tulee käydä keskustelu organisaation/organisaatioiden kanssa, joiden tehtäväkenttään ao. hanke kuuluu. Näitä organisaatioita voivat olla esimerkiksi elinkeinoyhtiöt, ELY-keskus jne.

Hankkeen tultua hyväksytyksi, se tulee käsitellä johtoryhmässä ja maakuntahallituksessa. Johtoryhmän käsittelyn yhteydessä määritellään yksikkö, johon hanke sijoitetaan sekä tehdään tarvittavat rahoitus- ja henkilöstöpäätökset. Hankkeen toteutuessa tulee määritellä hankkeen toteutuksessa mukana olevat henkilöt ja heidän roolinsa hankkeessa. Edistäjän tehtävänä on pääsääntöisesti tuoda hankkeeseen asiaosaamista ja edistäjän osallistumisella varmistetaan sekä maakuntaliiton asiaosaamisen vienti hankkeeseen ja hankkeesta saatavan osaamisen tuonti maakuntaliittoon.

Hankkeen tuloksien hyödyntämiskohteet on oltava pääosin tiedossa jo hankkeeseen osallistumista päätettäessä. Edistäjän mukanaololla varmistetaan myös ns. jatkuvuus eli hankkeesta saatavan tiedon ja aineiston käyttö kehittämistyössä. Hankkeiden tavoitteina on tukea maakunnan aluekehittämistä yleisesti tai tietyllä painopistealalla ja sen tulokset on oltava hyödynnettävissä laaja-alaisesti. Parhaimmillaan hanke tukee tai aikaansaa pidempikestoisia kehittämispolkuja.

POHJOIS-KARJALA
Maakuntaliitto